

O AȘEZARE NEOLITICĂ INEDITĂ DESCOPERITĂ LA ȘIȘTEREA „BANGETA”, COM. CETARIU, JUD. BIHOR

Gruia FAZECAȘ*,
Cristina Elena CORDOȘ**,
Marian LIE***

LATE NEOLITHIC SETTLEMENT DISCOVERED AT ȘIȘTEREA „BANGETA”, COM. CETARIU, BIHOR COUNTY

Abstract

In the late summer of 2017 we identified on Google Earth maps a structure which we supposed that is the result of human activity in the past. After examining the Austrian historical land surveys and the contemporan maps we noticed what appeared to be an earth mound field west of our interes area. Consulting archaeological literature refering to Șișterea area we find only two informations. First referring to one Jászladány type copper axe (Dumitrașcu 1974; Vulpe 1975: 41, nr. 143, taf. 19/143) and another one relating to an „tumulus field” in the close proximity, at Fegernicu Nou, which is the same with what we noticed on historical maps (Dumitrașcu, Hadnagy 1980). After that we organized an archeological survey. On-site, we found a lot of pottery, adobe, stone blades and splinters. At the surface was visible some rectangular structures, probably the remains of houses. The artifacts belong to the Late Neolithic period, probably Herpály culture.

Keywords: archaeological survey, Șișterea, Late Neolithic, Herpály culture, tumulus field.

Localitatea Șișterea este situată la o distanță de aproximativ 15 km nord-est de Oradea și se află pe ultimele pante nordice ale Dealurilor Oradiei înspre Câmpia Barcăului. Situl identificat de noi se află la circa 2,5 km nord-vest de localitate, pe un platou cu altitudinea de 150-160 m, numit de localnici „Bangeta”. Locul este cuprins între două foste cursuri de apă: Înstelatul (la est) și Lunca Stejărișului (la vest), afluenți ai văii Vișeilor¹, în prezent transformate în lacuri de acumulare și agrement.

În urma consultării hărților Google Earth online, am putut observa în locul descris mai sus urmele unei structuri compuse din două cercuri concentrice. Cea mai mare amprentă avea un diametru de aproximativ 200 m, iar cea mică de circa 90 m (Fig. 1).

Consultând hărțile istorice (*Josephinische Landesaufnahme* 1782-1785 – fig. 2a; *Franziszeische Landesaufnahme* 1819-1869 – fig. 2b și *Franzisco-Josephinische Landesaufnahme* 1872-1984 – fig. 2c) precum și cele contemporane (România 1:50000 și România 1:25000), am constatat că în afară de un câmp de tumuli situat la est și nord-est de locație nu se poate distinge nici o modificare antropică a peisajului.

Aplecându-ne apoi asupra surselor scrise referitoare la descoperirile arheologice din zona localității, am remarcat că și acestea oferă puține informații legate de trecutul

* Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, gruia74@yahoo.com.

** Universitatea Valahia, Târgoviște, elenacordos@gmail.com.

*** Universitat zu Koln, Institut fur Ur- und Fruhgeschichte, quirinus_lie@yahoo.com.

¹ Afluent de parte stanga a Barcaului.

Fig. 1.

îndepărtat al zonei. În primul rând este menționată, în baza unei informații provenind de la N. Chidioșan, descoperirea în 1913 a unui târnăcop cu brațele în cupru în repertoriul arheologic al județului Bihor (Dumitrașcu 1974). Ulterior, Al. Vulpe îl identifică în colecția muzeului orădean (nr. inv. 1739) și îl încadrează în varianta Șincai a tipului Jászladány (Vulpe 1975: 41, nr. 143, taf. 19/143). Deși Al. Vulpe atribuie acest tip de târnăcoape cu brațele în cruce culturii Bodrogkeresztúr (Vulpe 1975: 46-47), concluzie la care se raliază și S.A. Luca (Luca 1999: 32-33), dar care omite descoperirea de la Șisterea, unii cercetători sunt mai rezervați asupra acestei atribuirii².

O a doua semnalare arheologică este legată de câmpul de tumuli observați și pe vechile hărți. S. Dumitrașcu împreună cu Hadnagy A. vor ridica topografic amplasarea așa-numitului câmp de tumuli de la Fegernic (Dumitrașcu, Hadnagy 1980)³.

În urma documentării, am făcut și o perieghetză la fața locului. La vest de drumul ce leagă Șisterea de Sălard, acolo unde am observat cele două cercuri concentrice, se afla o

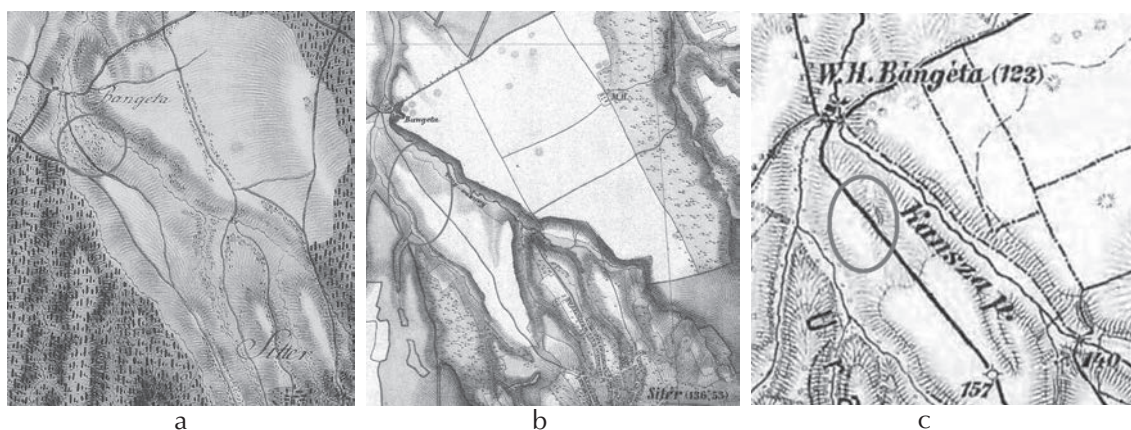

Fig. 2.

² Zoia Maxim, în repertoriul descoperirilor neo-eneolitice, menționează doar piesa, fără a discuta apartenența cronologică, însă plasează locul descoperirii în punctul „Pustă”, fără să cunoaștem de unde a preluat informația (Maxim 1999: 186, nr. 989). N. Iercoșan în monografia sa asupra culturii Tiszapolgár în vestul României are o opinie ambiguă asupra apartenenței culturale a târnăcoapelor Jászladány (Iercoșan 2002: 154-157). El include târnăcopul de la Șisterea în „lista localităților cu descoperiri de topoare și obiecte din cupru din vestul României” (Iercoșan 2002: 189, nr. 58). Mai recent, V. Sava prin prisma noilor date ¹⁴C din estul Ungariei (Raczky, Siklósi 2013) consideră că orizontul de depunere a topoarelor masive de cupru este contemporan cu manifestările culturale caracterizate atât de ceramica de tip Tiszapolgár cât și Bodrogkeresztúr, fără a putea atribui uneia sau alteia anumite tipuri de topoare / târnăcoape din cupru (Sava 2015: 285).

³ Pentru o discuție referitoare la câmpurile de tumuli din Bihor vezi Fazecaș, Marta 2015: 11-12.

cultură de sfeclă de zahăr, fapt ce ne-a îngreunat observația. Am putut observa totuși prezența unor fragmente de chirpici și de ceramică atipică (neolitică), care nu permite o discuție mai amplă. La est de drum, deoarece terenul era proaspăt arat, au putut fi observate la suprafață urme și întinderi de chirpici de formă rectangulară, ce probabil indică prezența unor locuințe imediat sub stratul arabil.

Cea mai mare parte a descoperirilor este reprezentată de ceramică, multe din aceasta neprezentând caracteristici specifice vreunei culturi arheologice. Din repertoriul formelor ceramice observăm vase bitronconice cu toartă dispusă pe diametrul maxim al vasului (Pl. I/2), oale (Pl. I/3) și vase cu picior (Pl. II/1-3, 5). Unele recipiente au fost decorate cu butoni circulari (Pl. I/6) sau alungiți pe orizontală (Pl. I/5). De asemenea, pe un fragment ceramic a putut fi observată o urmă de pictură, care însă datorită condițiilor din sol nu s-a păstrat foarte bine, slipul ceramicii devenind friabil. Pe lângă fragmentele de ceramică și chirpici, au fost culese de la suprafață și câteva piese litice. Una dintre ele este reprezentată de o daltă realizată prin șlefuire, prelucrată dintr-un șist verde. Piesa are dimensiuni de 5,5 cm lungime, 2,5 cm lățime și 1 cm grosime (Pl. III/11). Se află într-o stare de conservare medie, având o spărtură în zona activă a piesei. Restul colecției litice este reprezentat de piese cioplite, constând din nuclee epuizate, așchii, lame și lamele, realizate din mai multe tipuri de materie primă (obsidian și alte roci cu granulație foarte fină), în general având o calitate medie spre slabă. Nici una dintre piese nu prezintă urme de retușare intenționată. Eșantionul este compus în mare parte din resturi de debitaj.

În ceea ce privește datarea și atribuirea culturală a materialului arheologic, aceasta trebuie făcută deocamdată cu circumspecție, dată fiind cantitatea de material arheologic recoltat. Totuși, având în vedere pasta și arderea ceramicii, precum și prezența vaselor (probabil străchini) cu picior și fragmentul ceramic ce prezenta urme de pictură, atribuim materialele arheologice descoperite, cu rezerva necesară, culturii Herpály din neoliticul târziu.

Ar fi de dorit ca în viitor în acest sit nou descoperit să existe posibilitatea desfășurării de cercetări arheologice, atât non-intruzive cât și intruzive, care vor putea să clarifice aspecte legate de datarea mai precisă a sitului, întinderea și durata locuirii lui.

Bibliografie

- Dumitrașcu 1974 S. Dumitrașcu, Şiştarea (s.v.), în S. Dumitrașcu (coord.), *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură și artă din județul Bihor*, Oradea, 1974: 73.
- Dumitrașcu, Hadnagy 1980 S. Dumitrașcu, Hadnagy A., *Cercetări arheologice de suprafață la Fegernicul Nou, jud. Bihor*, în *Crisia X*, 1980: 513-515.
- Fazecaș, Marta 2015 *Cercetările de teren de la Marghita. Discuții privind câmpurile de movile din județul Bihor*, în *Crisia XLV* 2015: 9-20.
- Iercoșan 2002 *Cultura Tiszapolgár în vestul României*, Cluj-Napoca 2002.
- Luca 1999 S.A. Luca, *Sfârșitul eneoliticului pe teritoriul intracarpatic al României. Cultura Bodrogkeresztúr*, Alba Iulia, 1999.
- Maxim 1999 Zoia Maxim, *Neo-Eneoliticul din Transilvania. Date arheologice și matematico-statistice*, Cluj-Napoca, 1999.
- Raczky, Siklósi 2013 P. Raczky, Zsuzsanna Siklósi, *Reconsideration of the Copper Age chronology of the eastern Carpathian Basin: a Bayesian approach*, în *Antiquity* 87 (336), 2013, 555-573.
- Sava 2015 V. Sava, *Neolithic and Eneolithic in the Lower Mureș Basin*, Cluj-Napoca, 2015.
- Vulpe 1975 Al. Vulpe, *Die Äxte und Beile in Rumänien II*, PBF IX/5, München 1975.

Pl. I

1

2

3

4

5

Pl. II

PI. III